

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.13 (3085) ●

● ЧАЦВЕР, 3 красавіка, 2008

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Дакладны і змястоўны вектар сустрэчнага руху
Стар. 2

Знічкі Айчыны
Стар. 3

Перш за ўсё паэт...
У Мінску адзначылі 100-годдзе з дня нараджэння **Веняміна Фабрыканта** Стар. 4

“Крыштальная Паўлінка” за творчую самаадданасць

У Міжнародны дзень тэатра, які па традыцыі святкаваўся 27 сакавіка, беларускія майстры сцэны атрымалі ўзнагароды

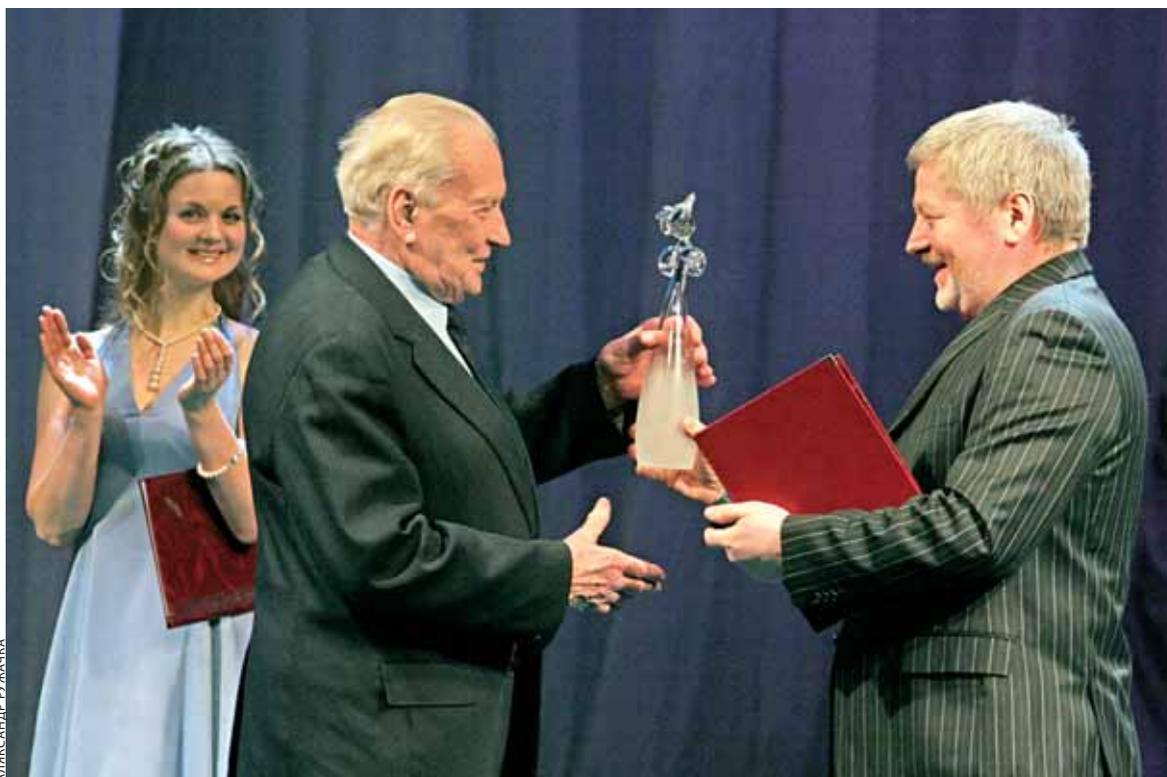
Іван Ждановіч

Звяртаючыся з прывітальнымі словам да калег і прыхільнікаў тэатра, якія сабраліся ў зале Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, старшыня рады Беларускага саюза тэатральных дзеячаў, драматург Аляксей Дударэў сказаў: “Падчас спектакляў адбываецца ўзаемаўзбагачэнне людзей, абмен жыццёва важнай інфармацыяй, тут мы “прачысчаем” свае пачуцці, вучымся лепш адчуваць, разумець адзін аднаго”.

У Беларусі 27 прафесійных тэатраў, у якіх працуе больш за 3000 чалавек. “Мастацтва тэатра жыве і будзе жыць, — упэўнены Аляксей Дударэў. — Бо гэта — вытанчанае мастацтва цяперашняга моманту”.

У Беларусі рэалізуецца дзяржаўная праграма падтрымкі тэатраў. Хутка стануць на рэканструкцыю, услед за Оперным тэатрам, Купалаўскі, Тэатр юнага глядача. Заканчваецца рэканструкцыя Драматичнага тэатра беларускай арміі.

16 гадоў таму грамадскае аб’яднанне тэатральных дзеячаў Беларусі заснавала сваю вышэйшую ўзнагароду: прыз

Аляксей Дударэў (справа) уручае “Крыштальную Паўлінку” артысту Міхаілу Дружыне

“Крыштальная Паўлінка”. Заўважым, прыз тэатральнай супольнасці даецца не проста за працу, ролю, а за таленавітае жыццё ў тэатры. Стэфанія Станюта, Расціслаў Янкоўскі, Зінаіда Канапель-

ка, Наталля Гайда, Аляксандра Клімава, Барыс Герлаван, Аркадзь Саўчанка, Валеры Раеўскі, Фёдар Шматаў, Лілія Давідовіч, Святлана Акружная, Вольга Клебановіч, Міхась Пятроў, Марыя Захарэвіч,

Людміла Лаўрыновіч, Віктар Чарнабаеў, Генадзь Аўсяннікаў, Арнольд Памазан — імёны тых, хто раней атрымаў “Крыштальную Паўлінку”, былі сустрэты апладысмантамі залы. → **Стар. 4**

Мяжа — не перашкода для сяброўства

Гродзенская вобласць Беларусі і Польшча будуць умацоўваць трансгранічнае супрацоўніцтва

Іосіф Цвірко

На прэс-канферэнцыі ў Гродне, у якой удзельнічалі старшыня Гродзенскага аблвыканкама Уладзімір Саўчанка і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь Генрык Літвін, адзначалася, што тавараабарот Гродзенскай вобласці з Польшчай за 2007 год павялічыўся ў параўнанні з папярэднім годам болей чым на дзесяць працэнтаў і склаў 235 мільёнаў долараў ЗША. “Пры гэтым экспарт гродзенскай прадукцыі ўзрос амаль на трэць: павялічыліся пастаўкі рапсавага алею, казеіну, ніцей комплексных сінтэтычных, фанеры, ізаліраваных правадоў і іншых тавараў”, — удакладніў У.Саўчанка. У Польшчы набываюцца халадзільныя і маразільныя камеры,

Пагранічны пункт “Бераставіца” пасля рэканструкцыі

машыны і механізмы, шэраг іншых тавараў. У цэлым на долю Польшчы прыпадае амаль дзесяць працэнтаў тавараабароту Гродзеншчыны. Гэтая заходняя вобласць Беларусі супрацоўнічае з Польшчай таксама ў сферы

культуры, адукацыі і турызму. “Польшча зацікаўлена ва ўмацаванні і пашырэнні добра-суседскіх адносін з Гродзенскай вобласцю і іншымі рэгіёнамі Беларусі”, — адзначыў Генрык Літвін. Ён лічыць, што, перш-

наперш, неабходна вырашыць шэраг пытанняў, звязаных з трансгранічным супрацоўніцтвам, экалогіяй і эканомікай. У сувязі з гэтым польскі дыпламат прапанаваў аднавіць пабрацімскія сувязі паміж польскімі і беларускімі гарадамі, страчаныя за апошнія 3–4 гады. Гродна, напрыклад, можа наладзіць супрацоўніцтва з гарадамі Гданьск і Вроцлаў.

Прадугледжваюцца і больш цесныя турыстычныя кантакты. У бліжэйшы час, напрыклад, плануецца падпісаць пагадненне аб узаемавыгадным выкарыстанні Аўгустоўскага канала.

Польскі бок таксама зацікаўлены ў стварэнні ў Навагрудскім раёне музейнага комплексу “Пан Тадэвуш”, у рэканструкцыі Старога замка ў Гродне і ажыццяўленні іншых праектаў.

ВЕСТКИ

Святло Дэльфійскага агню

Васіль Харытонаў

У кастрычніку гэтага года Беларусь упершыню будзе прымаць V Дэльфійскія гульні.

“Гэтыя Гульні праводзяцца ў пяты раз з мэтай умацавання і прапаганды культурнай спадчыны народаў, выхавання моладзі ў духу талерантнасці і павагі да культур адзін аднаго”, — адзначыў першы намеснік старшыні Выканаўчага камітэта — выканаўчага сакратара Садружнасці Незалежных Дзяржаў Уладзімір Гаркун.

Ён таксама падкрэсліў, што 2008 год аб’яўлены ў СНД годам літаратуры і чытання. У прыватнасці, сёлета прадугледжана святкаванне краінамі Садружнасці юбілеяў літаратурных класікаў, ёсць сумесныя праекты выдання кніг.

Цікавыя вандроўкі па старажытным маршруце

Беларусь выступае за рэалізацыю міжнароднага турыстычнага праекта “3 варагаў у грэкі”

Вядома, што ў старажытнасці існаваў гэты важны гандлёвы шлях са Скандынавіі праз Усходнюю Еўропу ў Візантыю. Ён праходзіў і па тэрыторыі сучаснай Беларусі.

Паводле слоў міністра спорту і турызму Аляксандра Грыгарава, беларускі бок прапануе аднавіць маршрут, але ўжо з турыстычнымі мэтамі. У якасці партнёраў для ажыццяўлення праекта плануецца зацікавіць бізнесменаў са Швецыі, Латвіі, Літвы, Украіны і Грэцыі.

Даведка ГР.

Паводле меркаванняў гісторыкаў, існавалі прынамсі два маршруты гэтага шляху. Адзін з іх — па Дзвіне, з волакам да рэк басейна Дняпра і ўніз па ім. Другі шлях — па Нёмане, праз Гродна, да рэк басейна Прыпяці і далей уніз па ёй. Цікава, што на тэрыторыі Беларусі знойдзены рэчавыя доказы існавання як таго, так і іншага маршрута старажытных вандровак.

2 красавіка адзначаўся Дзень яднання народаў Беларусі і Расіі. Падборка матэрыялаў, змешчаная на гэтай паласе, прысвечана разнастайным кантактам паміж дзвюма саюзнымі краінамі.

Дакладны і змястоўны вектар сустрэчнага руху

Сталіца Беларусі рэалізуе гандлёва-эканамічныя стасункі з шаснаццацю рэгіёнамі Расіі

Іван Мірскі

Пагадненне аб гандлёва-эканамічным супрацоўніцтве ў Мінску падпісана са шматлікімі рэгіёнамі і гарадамі Расійскай Федэрацыі. У іх ліку Масква, Санкт-Пецярбург, Яраслаўль, Мурманск, Чыта, Томск, Казань, Цвярская вобласць, Валгаград, Екацерынбург, Новасібірск, Ніжні Ноўград, Краснадар і іншыя.

Акрамя таго, як паведамлілі ў камітэце эканомікі мінскага гар-

выканкама, падпісаны пратаколы аб намерах з адміністрацыямі гарадоў Цюмень, Сочы, Калінінград, Улан-Удэ, а таксама Рэспублікі Калмыкія, Ханты-Мансійскага і Каракскага аўтаномных акругаў. Вызначаюцца кірункі супрацоўніцтва і рыхтуюцца пагадненні з Краснаярскам.

Таваразварот Мінска з Расіяй у 2007 годзе склаў больш за сем мільярдаў долараў і павялічыўся ў параўнанні з папярэднім годам на 30 працэнтаў. Найбольшую

ўдзельную вагу ў экспарце займалі трактары, грузавыя аўтамабілі, халадзільнікі, рухавікі ўнутранага згарання, трансфарматыры электрычныя, бульдозеры, прычэпы. А паступаюць у Мінск з Расіі рухавікі, чорныя металы і вырабы з іх, часткі для грузавых аўтамабіляў, правады і кабелі.

Асноўным знешнегандлёвым партнёрам Мінска па-ранейшаму застаецца Масква. На яе долю прыпадае амаль чацвёртая час-

тка ўсяго таваразвароту. Супрацоўніцтва з расійскай сталіцай здзяйсняецца ў асноўным паводле рашэнняў Савета дзелавога супрацоўніцтва Рэспублікі Беларусь і горада Масквы.

У Мінску сёння рэалізуюцца значныя інвестыцыйныя маскоўскія праекты. У прыватнасці, па будаўніцтве “Дома Масквы”, узвядзенні жылля пры ўдзеле маскоўскіх інвестыцыйна-будаўнічых кампаній, а таксама па будаўніцтве гіпермаркета.

НАВИНЫ

Дзве палавіны аднаго цэлага

Ірына Цімохіна

Выпуск 50-томніка твораў беларускіх і расійскіх пісьменнікаў плануецца пачаць у 2009 годзе

Як паведаміў міністр інфармацыі Беларусі Уладзімір Русакевіч, гэта будзе значны выдавецкі праект Саюзнай дзяржавы. Сродкі, неабходныя на яго рэалізацыю, будуць выдзяляцца з саюзнага бюджэту.

Плануецца, што адну палавіну серыі (25 тамоў) складуць творы беларускіх пісьменнікаў, другую палавіну — расійскіх майстроў слова.

Маладосць — пара творчасці

Беларускі саюз мастакоў прадставіў у Маскве праект “35-”

Ён быў прэзентаваны на Маскоўскім міжнародным мастацкім салоне ў Цэнтральным доме мастакоў на Крымскім вале.

Беларусы прывезлі ў расійскую сталіцу каля двух дзесяткаў маляўнічых і скульптурных работ. Усе іх аўтары маладзей 35 гадоў — адсюль і назва праекта. Яго ўдзельнікамі сталі маладыя мастакі і скульптары — пераможцы конкурсу беларускага сучаснага мастацтва, які нядаўна прайшоў у Мінску.

Якога колеру вершы?

У Брэсцкім музеі “Уратаваныя мастацкія каштоўнасці” прайшоў творчы вечар памяці Восіпа Мандэльштама

Гэта быў сумесны праект дзіцячага музычнага клуба і мастацкай школы. Знаўцы мастацтва пачулі вершы і вытрымкі з аўтабіяграфіі паэта Сярэбранага стагоддзя, а таксама музычныя творы, гэтак тонка пераплеценныя з творчасцю Мандэльштама, што, падавалася, напісаны яны спецыяльна на яго вершы.

...А тым часам у суседнім мяшканні навучэнцы дзіцячай мастацкай школы малявалі свае ўражанні ад музыкі, якая напоўніла музей. На думку маладых мастакоў, творчасць Восіпа Мандэльштама — выключна сіне-філетавага колеру. Пасля канцэрту навучэнцы раздавалі свае “ўражанні” глядачам.

Адпачынак на любы густ

“ЦэнтрКурорт” пашырае спектр магчымасцяў — і прапануе новыя паслугі

Ганна Бондарова

Па словах Алены Баравік, намесніка кіраўніка па санаторна-курортнай дзейнасці “ЦэнтрКурорта”, у санаторыях Упраўлення справамі Прэзідэнта, размешчаных як на тэрыторыі Беларусі, так і за яе межамі, будзе абнаўляцца матэрыяльна-тэхнічная база. У прыватнасці, сёння ў Беларусі ідзе рэканструкцыя трох катэджаў павышанай камфортнасці ў санаторыі “Сосны”, спальнага корпуса ў санаторыі “Баравое”, лячэбнага корпуса санаторыя “Прыазёрны”. Акрамя таго, будзе другая чарга комплексу адпачынку ў пасёлку “Красная паляна” ў санаторыі “Беларусь” (г. Сочы).

“Новы водна-спартыўны комплекс адкрыецца ў красавіку ў санаторыі “Юнацтва”, што на Мінскім моры, — гаворыць Алена Баравік. — Спектр

Сплаў па горнай рацэ — выдатны адпачынак

паслуг у новым SPA-комплексе будзе шырокім: можна наведаць басейн, сауну, спартыўную залу, масажны кабінет. Мне здаецца, гэтае месца хутка стане папулярным, і мы будзем імкнуцца забяспечыць высокую якасць

паслуг”.

Цяпер у санаторыях Упраўлення справамі Прэзідэнта пашыраецца спектр мэтавых медыцынскіх праграм. Кожны, хто жадае, зможа набыць пучэўку ў здраўніцу, дзе мэтанакіравана лечыцца

адно пэўнае захворванне. Акрамя таго, з сярэдзіны красавіка ў санаторыі “Сосны” будзе ўведзена новая форма арганізацыі харчавання: шведскі стол. Для санаторыяў “ЦэнтрКурорта” плануецца закупаць сучаснае лячэбна-дыягна-

стычнае абсталяванне, каб задаволіць самых патрабавальных кліентаў.

“Санаторый “Беларусь” у горадзе Сочы прапануе магчымасць камбінаванага адпачынку, — адзначыла Алена Баравік. — Пасля двухтыднёвага пасіўнага адпачынку на базе здраўніцы прапануецца праграма на чатыры дні ў пасёлку “Красная паляна” — для адпачынку актыўнага. Там выдатны клімат, здаровае горнае паветра, прапануюцца касметалагічныя працэдурны. І ўсё гэта цяпер даступна не толькі для актыўных людзей, якія займаюцца спортам, якія яшчэ ў мінулым сезоне куплялі пучэўкі ў комплекс адпачынку “Красная паляна”. Мяркуем, спалучэнне розных відаў адпачынку будзе спрыяць павелічэнню колькасці беларусаў і замежных грамадзян, якія жадаюць там адпачыць”.

Новыя вобразы даўняй традыцыі

У гомельскай карціннай галерэі Гаўрылы Вачанкі працуе выстава “Перадзвіжнікі. XXI стагоддзе. Санкт-Пецярбург”

Экспазіцыя ўключае 70 жывапісных работ. Сярод арганізатараў выставы — мастацкае аб’яднанне “Таварыства вандроўных мастацкіх выстаў. XXI стагоддзе. (Санкт-Пецярбург)”. Яно створана ў 2005 годзе, каб адраджаць лепшыя традыцыі рускага мастацтва, вядомыя па творах Крамскага, Пярова,

Шышкіна, Мясеедава, Рэпіна.

Большасць работ выканана вядомымі пецярбургскімі аўтарамі, якія прайшлі школу Інстытута жывапісу, скульптуры і дойлідства імя І. Рэпіна Расійскай акадэміі мастацтваў, Інстытута імя У. Сурыкава, Вышэйшага мастацка-прамысловага вучылішча імя В. Мухінай, Пятроўскай акадэміі навук і мастацтваў. Ёсць таксама творы мастакоў Падмаскоўя і Самары, знакамітых педагогаў рускай жывапіснай школы з розных

гарадоў.

“Паказаць стылявую разнастайнасць, адрозненні ў творчых падыходах да прадметаў і аб’ектаў у мастацтве сучасных перадзвіжнікаў — не самамэта падобных выстаў, — лічыць спецыяліст галерэі Алег Курашоў. — Галоўнае, якія паказваюць і шукаюць творы, якія сцвярджаюць высокія гуманныя мэты рускага мастацтва. Розныя па манеры работы Вадзіма Губіна, Васіля Братанюка, Антаніны Крывічанінай і іншых не глядзяцца

Творы сучасных расійскіх мастакоў у гомельскай галерэі

аддзеленымі адна ад другой. Усе іх аб’ядноўвае чуйнае, удумлівае стаўленне да асобы, да асаблівасцяў нацыянальнага пейзажу, да здольнасці памятаць свае вытокі. А Юрый Белазерскі, напрыклад,

цікавы не толькі як партрэтэст, які пранікае ў патаемныя пачуцці сваіх герояў, ён актыўна шукае іншыя магчымасці пабудовы жывапіснага твора, пры гэтым не губляючы сутнасці мастацтва”.

Гомель. Каталіцкі касцёл. Канец XIX ст.

Шукальнікаў новых дарог і новых адкрыццяў нямала і сярод ураджэнцаў Гомеля. Вучоныя, мастакі, палітыкі, акцёры, пісьменнікі... Яны не толькі ўзбагацілі радзімую старонку сваімі здабыткамі, але і свету падаравалі шмат новага і да іх нязведанага...

Знічкі Айчыны

Алесь Карлюкевіч

У 1888 годзе ў Гомелі нарадзіўся Аляксандр Уклонскі. Пройдуць дзесяцігоддзі — і ў энцыклапедычных фаліантах яго назавуць выдатным савецкім і узбекскім геологам, мінеролагам, геахімікам. Вучоным, які ўнёс значны ўклад у даследаванне Сярэдняй Азіі. У 1901 годзе ён разам з бацькамі пераязджае ў Ташкент: Сяргея Уклонскага прызначаюць выкладчыкам ташкенцкай гімназіі. У 1908 годзе Уклонскі-малодшы паступае ў Маскоўскі дзяржаўны ўніверсітэт. Спецыялізацыяй абірае геалогію. Сярод настаўнікаў будучага вучонага — славуты У. Вярнадскі, які да 1912 года загадваў кафедрай мінералогіі. Пасля вучобы Уклонскага пакідаюць ва ўніверсітэце для падрыхтоўкі да прафесарскага звання. У 1920-м, калі савецкі ўрад арганізаваў першы ў Сярэдняй Азіі Туркестанскі ўніверсітэт, Уклонскі едзе ў Ташкент. У Расіі, у Маскве, застаецца жонка з трыма дзецьмі. Як паказаў час, раз'яднанне сям'і адбылося назаўжды... Аляксандр Сяргеевіч стварае ва ўніверсітэце кафедру мінералогіі і мінералагічны музей. На працягу амаль года працуе ў Афганістане кансультантам савецка-афганскай камісіі па пытаннях геалогіі. Адно з буйнейшых тэарэтычных пытанняў, якім займаўся наш суайчыннік, — гэта тэарэтычнае палажэнне пра геахімію вады. Вучоны прапанаваў свой графічны метаад агляду характару вады. Распрацаваў таксама метаад вызначэння розных варыянтаў генезісу вады, зыходзячы з яе хімічнага складу. За гэтыя працы па рэкамендацыі акадэмікаў У. Вярнадскага і А. Ферсма-

на Уклонскаму ў 1927 годзе прысвоілі званне прафесара. Аляксандр Сяргеевіч таксама напісаў падручнік "Мінералогія", які неаднойчы перавыдаваўся. Сярод навуковых здзяйсненняў Уклонскага — і вылучаная

Гомель. Праабражэнская царква. Пачатак XX ст.

ім арыгінальная мінералагічная гіпотэза ўзнікнення Зямлі. Памёр Уклонскі ў Ташкенце ў 1972 годзе. Між іншым, у 1957-м, калі акадэміку было амаль 70 гадоў, у яго нарадзіўся сын. На постсавецкай прасторы імя ўрача Аляксандра Залманава згадваюць часта. А між тым асоба нашага земляка (нарадзіўся ў Гомелі ў 1875 годзе, памёр у Парыжы ў студзені 1965 года) проста легендарная, прычым з самых розных пунктаў гледжання. Сёння многія палітыкі, цэлыя каралеўскія сем'і, зоркі шоу-бізнесу лечацца па метадыках якраз доктара Залманава. Аляксандр Саламанавіч — стваральнік метадыкі скіпідарных ваннаў і вучэння пра капіляратэрапію. У 30 гадоў Залманаў меў ужо тры медыцынскія дыпламы. Адзін атрымаў у Маскве. Два — у Германіі. Урач, у якога за плячыма быў яшчэ і вопыт палітычнага зняволення (за ўдзел у арганізацыі студэнцкіх хваляванняў), валодаў выключ-

Гомель. Румянцаўская вуліца. 1918 г.

Гомель. Капліца-склеп ля палаца князёў Паскевічаў

най здольнасцю ставіць правільны дыягназ. Мог зрабіць гэта, толькі ўважліва паглядзеўшы на хворага. Як правіла, не памыляўся. Пацыенты, каб патрапіць у Расію да Залманава, перасякалі акіяны і межы. У час Першай сусветнай вайны Залманаў атрымаў званне генерала медыцынскай службы і пасаду начальніка санітарных цягнікоў. Адрозненне пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі нашага земляка запрашаюць на працу ў народны камісарыят аховы здароўя. Праз некаторы час даручаюць кіраўніцтва курортамі краіны. Дзякуючы намаганням Залманава прымаецца закон, які забараняе будаўніцтва заводаў бліжэй як за 15 кіламетраў ад горада. Аляксандра Саламанавіча заўважае правядыр усіх пакрыўджаных і прыгнечаных — і легендарны медык становіцца асабістым доктарам Леніна і Крупскай. У адным з лістоў праз гады Залманаў напіша: "У іх доме не было ліфта. Надзея Канстанцінаўна па-

кутавала на базедаву хваробы. Сэрца было пашырана, і мне каштавала многіх намаганняў, каб быў зроблены пад'ёмнік, бо падымацца ёй на трэці паверх было вельмі складана. З цяжкасцю ўдалося мне адвезці Крупскую на адзін-адзіны месяц у дзіцячую санаторыю ў Сакольнікі. Пасля доўгіх згадванняў удалася ўгаварыць Леніна пакатацца ў адкрытым аўтамабілі. Пацыент ён быў надзіва непаслухмяны. Абодва яны — і Ленін, і Крупская — былі не ў стане падоўгу лячыцца..." Аляксандр Саламанавіч у 1921 годзе скрушна выказаўся перад Леніным, што адчувае недахоп медыцынскіх ведаў. Правадыр пасадзейнічаў, каб Залманаў атрымаў пашпарт, неабходны на дарогу сродкі і месца ў дыпламатычным вагоне. Назад Залманаў ужо не вярнуўся, хаця да канца свайго жыцця заставаўся ў замежжы грамадзянінам СССР. У Гомелі канца XIX — пачатку XX стагоддзя

Гомель. Прыстань. 1918 г.

пачыналіся і перасякаліся жыццёвыя дарогі не толькі вучоных, але і многіх літаратараў. У горадзе на Сажы ў лістападзе 1903 года нарадзілася Яўгенія Журбіна. Ужо ў 1930-я гады яна заявіла пра сябе як адзін з самых уважлівых да мастацка-публіцыстычных жанраў крытыкаў. У 1930-м выдала манаграфію "Фельетон у газеце". У 1935 годзе Я. Журбіну прынялі ў Саюз пісьменнікаў СССР. У 1950–1970-я гады да чытача прыйшлі такія кнігі ўраджэнкі Гомеля, як "Мастацтва нарыса" (1957), "Мастацтва фельетона" (1965) і інш. На некалькі гадоў маладзей за Яўгенію Журбіну (нарадзіўся ў 1910 годзе) практык публіцыстычнай нівы Мікола Вішнеўскі. Доўгі час яго нарысы друкаваліся на старонках "Звязды". І ў час Вялікай Айчыннай Вішнеўскі не пакідае журналістыку: займае пасаду начальніка цягніка-друкарні на Калінінскім фронце, затым служыць у газеце

"За свабодную Беларусь", працуе ў рэдакцыі сатырычнага лістка "Партызанская дубінка". Увогуле Гомель пачатку XX стагоддзя асабліва багаты на яркія імёны. У студзені 1905 нарадзіўся Леў Шнірэльман, будучы геніяльна матэматык. У "Беларускай энцыклапедыі" яму адведзена ўсяго 26 радкоў. Але і з іх відаць маштаб асобы. Ужо ў 22–24 гады Леў рашае самыя складаныя задачы, у тым ліку — і задачу А. Пуанкарэ аб трох геадэзічных. Даказвае тэарэму Борсука-Улама (цяпер яна называецца "тэарэмай Борсука-Улама-Шнірэльмана"). Даказвае і тое, што ўсялякі цэлы лік можа быць прадстаўлены ў выглядзе абмежаванай колькасці простых лікаў. У 1933 годзе Шнірэльмана абіраюць членам-карэспандэнтам Акадэміі навук СССР. А ў 1938-м (тады геніяльнаму матэматыку споўнілася толькі 33!) Леў Генрыхавіч завяршае сваё жыццё самагубствам. Яшчэ праз два гады пабачыць свет напісаная ім у сааўтарстве з Л. Люстэрнікам манаграфія "Простыя лікі". Гомель літаратурна-мастацкі, Гомель навуковы — доўгая і бязмежная экскурсія па людскіх лёсах і біяграфіях. Цікавая і багатая на адкрыцці, на ўсведамленне прысутнасці гамельчан, гомельскіх знічак ва ўсім свеце.

© В поісках утрачэннаго Паштоўкі з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава

Перш за ўсё паэт...

Адам Мальдзіс

У Мінску адзначылі 100-годдзе з дня нараджэння Веняміна Фабрыканта

На будынку электраэнергетычна факультэта Рыжскага тэхнічнага ўніверсітэта, што на бульвары Кронвалда 1, вісіць мемарыяльная дошка з тэкстам на латышскай і рускай мовах: “У гэтым будынку з 1960 г. да 1981 г. працаваў вядомы вучоны-энергетык, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, заслужаны дзеяч навукі і тэхнікі Латвійскай ССР, доктар тэхнічных навук, прафесар Фабрыкант Венямін Львовіч”. Госці з Беларусі, прадстаўнікі беларускай дыяспары ў Латвіі чытаюць гэты надпіс без асаблівых эмоцый. Бо ў ім жа не сказана, што сусветна вядомы навуковец мае дачыненне да Беларусі — ён нарадзіўся ў Оршы.

Спадчына Веняміна Фабрыканта зрабіла б гонар кожнаму народу. У ім арганічна спалучаліся вучоны і паэт, матэматык і філосаф. Як гаварылася на “круглым стане”, прысвечаным яго сотым угодкам і праведзеным у мінскім Доме дружбы таварыствам “Радзіма”, імя гэтае па

Венямін Фабрыкант. 1932 г.

праву належыць не толькі латышам, але і беларусам, рускім, яўрэям. Нашчадкі Фабрыканта Ілья і Міхаіл сёння займаюць віднае месца ў замежнай навучы. А вучні яго (сярод іх многа дактароў і кандыдатаў тэхнічных навук) плённа працуюць літаральна па ўсім свеце.

Выступалі на “круглым стане” больш госці: паэт і выдавец кніг В. Фабрыканта Фелікс Кац (дарэчы, ураджэнец Бабруйска),

акадэмік, старшыня камітэта Рыжскай Думы па адукацыі, справах моладзі і спорце Юрыс Закіс, публіцыст, правадзейны сябар Пятроўскай акадэміі навук і мастацтваў Карл Апрыеўскі (Санкт-Пецярбург) і

іншыя. Яны паспрабавалі ўзнавіць асноўныя вежы жыццёвага і навуковага шляху нашага суайчынніка. Ён быў сынам настаўніка матэматыкі, які выкладаў спачатку ў Оршы, затым у Маскве — туды сям’я пераехала на пачатку 1920-х гадоў. Здольнасці бацькі перадаліся Веняміну. Пасля дэмабілізацыі з войска ён вырашыў паступаць у Маскоўскі энергетычны інстытут, але набор на першы курс быў ужо закончаны, і юнак паступіў адразу на другі, даздаўшы за месяц неабходныя экзамены. А пасля заканчэння інстытута — работа ў Масэнерга, аспірантура, кандыдацкая, затым доктарская дысертацыя, выданне манаграфіі. У 1960 годзе ў Рызе Фабрыкант паспяхова вытрымаў конкурс на пасаду прафесара прэстыжнага ва ўсім СССР інстытута. На рахунку вучонага 12 кніг і 23 вынаходніцтвы.

З такой жа сур’ёзнасцю В. Фабрыкант ставіўся і да паэзіі. Больш за 20 гадоў працаваў ён над пазмай “Фёдар Соеў”, якую называюць “роднай сястрой” “Яўгенія Анегіна”: тая ж вобразная сістэма, тая ж “анегінская страфа”. Толькі рэчаіснасць у паэме ін-

шая — савецкая, сібірская, заснаваная на асабстых уражаннях, атрыманых аўтарам у час стажыроўкі на Томскай электрастанцыі. Мусіць, з-за сваёй нязвычайнасці рукапіс твора праляжаў больш за 10 гадоў у рэдакцыі часопіса “Даугава” — і быў вернуты ўдава аўтара, таксама пісьменніцы і вучонай Веры Блок. У 2000 годзе Фелікс Кац выдаў паэму асобнай кніжкай. Праз два гады пабачыла свет навуковая і філасофская публіцыстыка В. Фабрыканта — у тоўстым томе пад назвай “Другі пачатак”. А яшчэ праз год выйшаў зборнік вершаў “Крокі гісторыі”. Як бачым, іх аўтар меў падставы казаць: “Усе думаюць, што я вучоны, а я перш за ўсё — паэт”.

Ад імя землякоў усёбакова адоранай асобы выступіў на “круглым стане” кіраўнік аршанскага грамадскага аб’яднання “Шалом” Ісаак Гурэвіч. Ён паведаміў, што ў 2000 годзе ўдава вучонага пабывала ў Оршы, наведала музей Уладзіміра Караткевіча — і пакінула ў ім кніжку “Фёдар Соеў” з аўтографам. Цяпер аршанцы шукаюць дом, дзе жыла сям’я Фабрыкантаў, каб устанавіць на ім мемарыяльную дошку.

Успаміны з цеплынёй

Людміла Мінкевіч

Выстава ў мінскім Доме дружбы прынесла на сваіх “крылах” шмат цікавых звестак пра земляка.

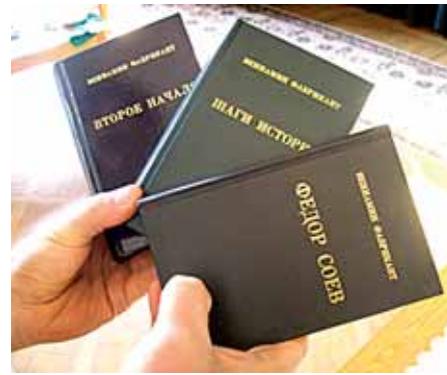
Галоўнае на выставе — вядома ж, кнігі самога Фабрыканта. На паліцах — як навуковая літаратура па спецыяльнасці, так і мастацкая (паэма “Фёдар Соеў”, зборнікі вершаў “Крокі гісторыі”, паэтычных і публіцыстычных твораў “Другі пачатак”). Яшчэ большая каштоўнасць — рукапісы. Да прыкладу, тоўстая папка з паэмай ці слоўнік рыфмаў рускай мовы (больш 27500 слоў!), які складаў паэт. А вось пашарэлыя, пажоўкленыя ад часу вучнёўскія сшыткі з вершамі... На во-

кладцы аднаго з іх — выява А.С. Пушкіна, “паэта пад нумарам адзін”, па меркаванні Фабрыканта.

На выставе кранальна глядзеліся і асабістыя рэчы земляка, кшталту маленькіх запісных кніжак ці фотаздымкаў з сямейнага альбома. А побач — мноства афіцыйных дакументаў: студэнцкі і чыгатацкі білеты, атэстаты прафесара, дацэнта, дыплом доктара тэхнічных навук, аўтарскія пасведчанні, граматы.

Цеплынёй і любоўю вее ад палічак з успамінамі сяброў і родных Веняміна Львовіча. Гэта менавіта тое, без чаго немагчыма разуменне Фабрыканта як цэльнай асобы, чаго не знойдзеш у вытрымках з дакументаў.

На жаль, гэтая “ластаўка” — выстава прабыла ў нас нядоўга, вярнулася назад, у Рыгу. Але ў хуткім часе павінна прыехаць зноў — яшчэ больш поўная. І ўжо не толькі ў Мінск, але і ў Оршу, на малую радзіму Веняміна Фабрыканта.

Напісанае — застаецца

“Крыштальная Паўлінка” за творчую самаадданасць

(Працяг. Пачатак на стар. 1) Сёлета высокую ўзнагароду атрымаў саліст Нацыянальнага акадэмічнага тэатра оперы Рэспублікі Беларусь, заслужаны артыст Беларусі Міхаіл Дружына. “Гэта для мяне вельмі вялікая ўзнагарода, — сказаў Міхаіл Апанасавіч. — Каб заслужыць яе, давялося працаваць у тэатры амаль 52 гады”. Былы ваенны лётчык, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны прызнаўся, што раней і не думаў быць артыстам. Але меў схільнасць да спеваў.

Таму паступіў у кансерваторыю ў Мінску. А ў тэатр яго запрасіла сама Ларыса Александровская. Як прызнаўся ветэран, ён і дагэтуль сумуе па авіяцыі, але і ад творчых палётаў, сустрэч з гледачамі атрымлівае задавальненне. З гадамі, праўда, менш заняты ў рэпертуары тэатра, затое дае шмат канцэртаў. Асабліва радуе яго, калі пасля выступленняў публіка апладзіруе

стоячы: значыць, кажа артыст, я яшчэ патрэбен на сцэне, і не дарма замест неба выбраў опернае мастацтва.

Прыз “Крыштальны анёлак” — вышэйшую ўзнагароду для тых, хто прысвяціў жыццё лялечнаму тэатру — атрымаў артыст Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек Аляксандр Васько. За вялікі ўклад у тэатральнае мастацтва Беларусі, шматгадоваю творчую дзейнасць прызам “Крыштальная зорка” ўганаравана артыстка Купалаўскага тэатра Тамара Міронава. За яркі дэбют у 2007 годзе — ролю князя Уладзіміра ў спектаклі “Палачанка” — приз “Крыштальная кветка” атрымаў артыст Тэатра юнага гледача Аляксандр Гладкі. Дарэчы, у тэатральных кулуарах, жартуючы, гавораць, што “Крыштальная зорка” — гэта ўзнагарода “зоркамсцэны, якіх ведаюць усе”, а “Крыштальная кветка” — “кветка з вянка “Крыштальнай Паўлінкі”.

Віцебск ладзіць дыялогі

Дзіяна Грышанова

Руская пісьменніца Наталля Талстая адкрые ў Віцебску цыкл сустрэч “XXI стагоддзе. Дыялогі пра культуру”

Гэта будзе першы сумесны праект музея Марка Шагала і расійскага Фонда імя Дзмітрыя Шастаковіча. “Галоўная мэта праекта — спрыяць міжнацыянальнаму духоўнаму абмену і пазнаёміць віцебскую публіку са знакавымі

фігурамі рускай культуры, — гаворыць дырэктар музея Марка Шагала Людміла Хмяльніцкая. — Сустрэчы будуць арганізаваны ў зале музея Марка Шагала. Першай госцяй стане Наталля Талстая. Яна — лаўрэат літаратурнай прэміі імя Сяргея Даўлатава, кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры скандынаўскай філалогіі Санкт-Пецярбургскага ўніверсітэта”. Заўважым, што Наталля — унучка вядомага пісьменні-

ка Аляксея Талстога, яна выдала зборнік апавяданняў “Сёстры”, пастаянна друкуецца ў часопісе “Звязда”, перакладчык.

Цікава, што першыя літаратурныя спробы Наталлі Талстой былі на шведскай мове. І толькі з цягам часу яна стала пісаць па-руску. Яе проза высока ацэнена крытыкамі. Як і мастацкія пераклады: напрыклад, зборніка вершаў фінска-шведскай паэтэсы Эдыт Седэргран.

Наваселле ў Белавежскай пушчы

Першая сустрэча з наваколлем

Віалета Сямёнава

У Нацыянальным парку “Белавежская пушча” пачалі разводзіць еўрапейскіх ланяў (даніэляў)

З гэтай мэтай у Польшчы было закуплена 83 такія прыгожыя жывёліны, паведаміла спецыяліст па інфармацыі прыродаахоўнай установы Таісія Скуратава. Для навасёлаў, якіх прывезлі ў пушчу ў сярэдзіне сакавіка, у Пашукоўскім лясніцтве пабудаваны спецыяльны вальер плошчай 2 тысячы гектараў.

Упершыню еўрапейскія

ланы былі завезены ў пушчу ў сярэдзіне XIX стагоддзя, і ў 1885 годзе іх налічвалася больш за 700. Аднак у час Першай сусветнай вайны іх цалкам знішчылі драпежнікі і бракарьеры. Другая спроба развядзення ланяў была арганізавана ў пачатку 60-х гадоў мінулага стагоддзя. Аднак, на думку вучоных, даніэлі, адпушчаныя на волю, сталі здабычай драпежнікаў.

Мэта новага праекта — аднаўленне фауны пушчы, а таксама вырошчванне ланяў для іх наступнага рассялення па лесапаліяўнічых гаспадарках і лясніцтвах Беларусі.